

Zəfər bayrağı Xankəndidə dalğalanır

Tarixə nəzər salsaq, Qarabağın dağlıq hissəsində erməni əhalisinin xeyli dərəcədə çoxaldılması XIX əsrin 20-ci illərində, xüsusilə Cənubi Qafqazın çar Rusiyası tərəfindən işğal edilməsindən sonra baş vermişdir. 1804-1813-cü, 1826-1828-ci illər Rusiya-İran və 1828-1829-cu illər Rusiya-Türkiyə müharibələrinin gedişində, həm də sonralar ermənilərin İran və Türkiyəyə kütləvi surətdə Cənubi Qafqaza, o cümlədən Qarabağa köçürülməsi nəticəsində burada onların sayı ilbəl artmağa başladı. Bunu Rusiya ilə İran arasında bağlanmış Gülistan (12 oktyabr 1813-cü il) və Türkmənçay (10 fevral 1828-ci il) müqavilələri kimi sənədlər də təsdiq edir.

Ermənilər Azərbaycan torpaqlarına məqsədlə köçürülmüşdü

Bunu rus tədqiqatçısı N.N.Şavrov belə təsvir edir: "1826-1828-ci illər müharibəsi qurtardıqdan sonra biz iki il ərzində - 1828-ci ildən 1830-cu ilə qədər 40 mindən çox İran və 84 min Türkiyə erməni köçürüb, onları demək olar ki, ermənilər yaşamayan Yelizavetpol və İrəvan quberniyalarında, Tiflis, Borçalı, Axalsıx, Axalkələk qəzalarının on yaxşı dövlət torpaqlarında yerləşdirdik. Onların məskunlaşması üçün 200.000 desyatindən çox xəzinə torpağı ayrılıb və onlar üçün müsəlmanlardan 2 milyon manatlıqdan çox xüsusi sahibkar torpağı satın alındı. Həmin ermənilər Yelizavetpol quberniyasının dağlıq hissəsi (Qarabağın dağlıq hissəsi nəzərdə tutulur - müəllif) və Göyçü gölünün sahillərində məskunlaşdırıldı. Bunu da nəzərə almaq lazımdır ki, rəsmi olaraq köçürülən 124 min ermənidən başqa buraya qeyri-rəsmi köçənlərlə birlikdə onların sayı 200 min nəfərdən çoxdur".

Ermənilərin kütləvi şəkildə İrəvan Qarabağa köçürülməsi nəticəsində burada yeni erməni kəndləri - Marağalı, Canyataq, Yuxarı Çaylı, Aşağı Çaylı və başqa kəndlər salınıb. Marağa şəhərindən Qarabağın dağlıq hissəsinə köçürülərək orada məskunlaşan ermənilər özləri 1828-ci ildən 150 il sonra, yəni 1978-ci ildə sovet dövründə, Ağdərə rayonunda həmin köçürülmənin şərafinə abidə ucaltmış (abidənin üzərində ermənicə "Marağa-150" sözləri yazılmışdı), lakin XX əsrin 80-ci illərinin sonunda, yeni Azərbaycan qarşı əsassız ərazi iddiaları qaldırdıqları zaman həmin abidəni özləri məqsədyönlü şəkildə dağıtmışdılar. Bu fakt ermənilərin sonradan, təxminən iki əsr əvvəl Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsini bir daha təsdiq edir.

Beləliklə, Türkmənçay müqaviləsindən sonrakı iki ildə çar Rusiyasının himayədarlığı nəticəsində ermənilər Azərbaycanın müxtəlif yerlərində, o cümlədən Qarabağın dağlıq hissəsində məskunlaşmağa nail oldular. Çarizmin ermənilərə olan bu diqqəti və himayədarlığı sonrakı illərdə də davam etdirildi. Belə ki, 1829-cu il Ədirmə müqaviləsi ilə Osmanlı imperiyasından da ermənilərin yenidən işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi həyata keçirilməyə başlandı. Bu köçürülmə prosesinin davamı olaraq, 1877-1879-cu illər Rusiya-Türkiyə müharibəsi illərində də Cənubi Qafqaza daha 85 min erməni köçürüldü.

XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində Cənubi Qafqaza ermənilərin köçürülməsi daha geniş vüsət aldı. Belə ki, təkcə 1896-cı ildən - 1908-ci ilə kimi, yəni 13 il ərzində bu regiona 400 min erməni köçürüldü. Bu barədə N.N.Şavrov yazır: "1896-cı ildə general-adyutant Şeremeteyev Zaqafqaziya-da yaşayan ermənilər haqqında məlumatında onların sayının 900 min nəfər olduğunu göstərmişdir. 1908-ci ildə isə onların sayı 1 milyon 300 min nəfərə çatmışdır, yəni bu müddət ərzində ermənilər 400 min nəfərdən artıq çoxalmışlar. Hal-hazırda Zaqafqaziya-da yaşayan 1 milyon 300 min ermənidən 1 milyon nəfəri diyarın köklü sakinləri deyillər və onlar buraya bizim tərəfimizdən köçürülmüşlər". Köçürülmə prosesi bütün XIX əsr boyunca davam etdirilmiş və bu da demografik vəziyyətə müəyyən təsir göstərmişdir.

100 il əvvəl Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsünün pozulması, "Dağlıq Qarabağ" termininin ortaya çıxması

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev oktyabrın 15-də Xankəndi şəhərində Azərbaycan Respublikasının

likasının dövlət bayrağını ucaldarkən çıxışında demişdir: "Azərbaycan torpağında heç bir tarixi, coğrafi və siyasi əsası olmayan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti də 100 il bundan əvvəl - 1923-cü ildə yaradılmışdır. Bu, 100 ilin tarixidir. Görün, bu 100 il ərzində xalqımız nə qədər əzab çəkib, ruzi, yəni 13 il ərzində bu regiona 400 min erməni köçürüldü. Bu barədə N.N.Şavrov yazır: "1896-cı ildə general-adyutant Şeremeteyev Zaqafqaziya-da yaşayan ermənilər haqqında məlumatında onların sayının 900 min nəfər olduğunu göstərmişdir. 1908-ci ildə isə onların sayı 1 milyon 300 min nəfərə çatmışdır, yəni bu müddət ərzində ermənilər 400 min nəfərdən artıq çoxalmışlar. Hal-hazırda Zaqafqaziya-da yaşayan 1 milyon 300 min ermənidən 1 milyon nəfəri diyarın köklü sakinləri deyillər və onlar buraya bizim tərəfimizdən köçürülmüşlər". Köçürülmə prosesi bütün XIX əsr boyunca davam etdirilmiş və bu da demografik vəziyyətə müəyyən təsir göstərmişdir.

Ermənistanın sovet hakimiyyətinin elan edilməsindən dərhal sonra ermənilər Qarabağ məsələsinin yenidən ortaya atıldı. Bununla da iki sovet respublikası arasında ixtilaf artırdı. 1921-ci il iyulun 4-5-də RK(b)P MK-nin Qafqaz bürosunun plenumu bu məsələni müzakirə etməli oldu. İyulun 5-də plenumun səhər iclasında Qarabağ məsələsinə yenidən baxıldı. Plenum RK(b)P MK-nin rəyini nəzərə alaraq yeni qərar qəbul etdi: "Müsəlmanlarla ermənilər arasında milli barışığın zərurətini, yuxarı və aşağı Qarabağın iqtisadi əlaqələri və daim Azərbaycanla sıx əlaqədə olmasını nəzərə alaraq Dağlıq Qarabağ Azərbaycan SSR-in hüddudlarında saxlanılın, muxtar vilayətin tərkibinə daxil olan Şuşa şəhəri inzibati mərkəz olmaqla, ona geniş vilayət muxtariyyəti verilsin". Ermənistan tarixçilərinin və rəhbərliyinin dediyi kimi, əgər Dağlıq Qarabağ Ermənistan SSR-in tərkibində olsaydı, qərarda "Azərbaycan SSR-in hüddudlarında saxlanılın" əvəzinə, "Azərbaycan SSR-ə verilsin" yazılardı.

Sənədlər təsdiq edir ki, Qarabağ bölgəsinin dağlıq hissəsinə XIX əsr-də məqsədlə köçürülmüş er-

mənilər 1923-cü il iyulun 7-də sovet Rusiyasının himayədarlığı və bilavasitə iştirakı ilə Azərbaycan tərkibində Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti (DQMV) adlı status verilmiş və nəticədə, Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsü kobudcasına pozulmuşdu. 1923-cü ildə qəbul edilən bir qərarla Azərbaycanın Şuşa, Cavanşir və Qubadlı qəzalarının əraziləri bölünüb məqsədlə şəkildə DQMV yaradılmışdı. Muxtariyyətin yaradılması haqqında qəbul edilən sənəddə vilayət mərkəzinin Xankəndi olması göstərilirdi, az sonra 1923-cü il sentyabrın 18-də Dağlıq Qarabağ vilayət partiya komitəsinin qərarı ilə Xankəndinin adı dəyişdirilərək bolşevik maskası geyinmiş, 1918-ci ilin martında azərbaycanlılara qarşı soyqırımın rəhbəri olan S.Şaumyanın şərafinə "Stepanakert" adlandırıldı. Bununla da, Qarabağda Azərbaycan toponimlərinin - tarixi yerlərinin, mahal, rayon və kənd adlarının dəyişdirilməsinin təməli qoyuldu.

Azərbaycan tərkibində süni şəkildə DQMV-nin yaradılması təkcə Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsünün pozulması deyil, həm də Ermənistanın Azərbaycana qarşı gələcək ərazi iddiaları üçün bir vasitə olmuş və elə o vaxtdan da "Dağlıq Qarabağ" termini meydana çıxmışdır. Halbuki keçmiş SSRİ məkanındakı digər respublikalarda Qarabağda yaşayan ermənilərdən daha çox erməni yaşamırdı. Bundan başqa, Ermənistanın tarixən yaşayan azərbaycanlıların sayının Qarabağ ermənilərindən bir neçə dəfə çox olmasına baxmayaraq, Azərbaycan onlar üçün Ermənistanın milli-dövlət qurumu yaradılmasını heç vaxt tələb etməmişdi.

Nəticədə, bu muxtariyyət statusu Qarabağın dağlıq hissəsində tarixən yaşamış azərbaycanlıların rəyi nəzərə alınmadan və onların hüquqları kobudcasına pozularaq həyata keçirilməklə yanaşı, Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağ məqsədlə şəkildə aran və dağlıq hissələrinə bölünmüşdür.

Qeyd etmək lazımdır ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev Qarabağın dağlıq və aran hissələrinin təsərrüfat, iqtisadi cəhətdən daha sıx birləşdirilməsinə çalışmışdır. Bu, söhbətsiz deyildi. Erməni millətçiləri Azərbaycanı ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağın dağlıq hissəsinin ölkəmizin digər rayonları ilə gəy qitəsi və təsərrüfat əlaqələrinin olmadığını, əhalinin ümumi sayında ermənilərin çoxluğuunu iddia edirdilər.

Onların bu niyyətlərinin qarşısını almaqda, Yuxarı Qarabağın Aran Qarabağı və Azərbaycanın digər rayonlarla əlaqəsini daha da sıxlaşdırmaq, strateji əhəmiyyətli kommunikasiyaların sayını artırmaq böyük rol oynaya bilirdi. Bu baxımdan, Ağdam Xankəndi damir yolu çəkildiyə 1979-cu il yanvarın 12-də həmin yol Ümummilli Liderin iştirakı ilə istifadəyə verildi. Bu, Heydər Əliyevin Qarabağın dağlıq və aran hissələrinin, Azərbaycanın digər rayonlarının təsərrüfat və iqtisadi cəhətdən daha sıx birləşdirilməsi sahəsində strateji addımı və böyük tarixi xidməti idi.

Bundan əlavə, Heydər Əliyevin göstərişi ilə Xankəndidə Pedaqoji İnstitutun açılması və orada Azərbaycan bölməsinin yaradılması Qarabağda elmi-mədəni mühitin formalaşmasına, əhalinin ali təhsil almaına olverişli şərait yaratmışdı. Ümummilli Lider təkcə Yuxarı Qarabağın deyil, bütövlükdə Qarabağın inkişafına hər zaman diqqət yetirmiş və bu istiqamətdə mühüm addımlar atılmışdır.

Azərbaycanın Xankəndi şəhərinin tarixi

Xankəndi Azərbaycanın qədim yaşayış məskənidir. 1938-1939-cu illərdə Qarabağın Xankəndi ərazisində aparılan arxeoloji tədqiqatlar zamanı Eneolit və Tunc dövrünə aid kurqanlar aşkar edilmişdir. Azərbaycanın qədim yaşayış məskəni Xankəndi sovet dövründə inkişaf etmiş respublikanın tabeli şəhərlərdən birinə çevrildi. Xankəndi şəhəri Bakı-Tiflis dəmir yolunun Yevlax-Xankəndi qolunun son məntəqəsi, Yevlax-Laçın-

Naxçıvan yolu kənarında, Qarqar çayı sahilində, Qarabağ silsiləsinin şərq ötəyində, Bakıdan 329 kilometr aralıda yerləşir. İnzibati cəhətdən Xankəndi şəhər əhatə dairəsinə Xankəndi şəhəri və Kərkicahan qəsəbəsi daxildir. Xankəndi şəhərinin ərazisi 8 kvadratkilometrdir. Xankəndi dəniz səviyyəsindən 830 metr yüksəklikdə yerləşir. 1979-cu il məlumatına görə, Xankəndi şəhərinin ümumilikdə əhalisi 38948 nəfər olmuşdur. 1991-ci ilə, yəni işğala qədər Kərkicahan qəsəbəsində isə 2 min nəfərə yaxın azərbaycanlı əhali yaşamışdır.

35 il əvvəl - Birinci Qarabağ müharibəsinin başlanğıcında - 1988-ci il sentyabrın 18-dən 21-dək ermənilər tərəfindən Xankəndi şəhərində tarixən yaşamış azərbaycanlıların mənzillərinə basqınlar edilmiş, minlərlə ailənin evi yandırılmış və ya dağıdılmışdır. Zorakı deportasiya nəticəsində, şəhəri tərk etməyə məcbur edilmiş təxminən 16 mindən artıq (öslündə 23 minə qədər) azərbaycanlı əhalinin xeyli hissəsi Şuşada, Ağdamda və digər şəhərlərdə məskunlaşmağa məcbur olmuşdur.

1991-ci il dekabrın 28-də Ermənistan silahlı dəstələrinin ağır texnika ilə Xankəndi şəhərinin Kərkicahan qəsəbəsinə hücumu nəticəsində 34 nəfər həlak olmuş, 4 nəfər itkin düşmüş, 150 nəfərdən artıq dinc sakin yaralanmışdır. Nəticədə, strateji əhəmiyyətli Kərkicahan qəsəbəsinin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilməsi ilə Xankəndi şəhəri bütövlüklə zəbt olunmuşdu. Şəhid olanlardan 3 nəfər qadın, 2 nəfər isə ayaşılı uşaq olmuşdur. Hazırda rəqəmləri dəqiqləşdirməyə daha çox ehtiyac vardır!

XX əsrin sonunda ermənilər Azərbaycan qarşı əsassız ərazi iddiaları başlayanda onların uydurduqlarının əksinə olaraq milli-mədəni hüquqları hər zaman qorunmuşdur. Yəni sovet dövründə vilayətin əhalisi başdan-başavaldı idi, 193 ümumtəhsil məktəbi, o cümlədən 147 erməni məktəbi fəaliyyət göstərirdi. Xankəndi Pedaqoji İnstitutunda dərslər azərbaycan, rus və erməni dillərində keçirilirdi. Vilayətdəki 5 texnikumdan və 5 texniki-peşə təhsil məktəbindən 4-də dərslər erməni dilində aparılırdı. Burada kitab fondu 1,5 mln. olan 196 kütlüvi kitabxana, 202 klub, mədəniyyət evi, 195 kino-teatr və kinoqrugusu, M.Qorki adına Xankəndi şəhər dram teatri, mahnı və rəqs ansambli, erməni dilində nəşr olunan "Sovet Qarabağı" qəzeti (rus dilində nəşr olunan "Sovetskiy Karabax"), 5 rayon qəzeti (4-ü erməni dilində, 1-i Azərbaycan dilində) var idi. Vilayətdə 2,5 saat yayımlanan radio verilişlərindən 2 saatdan çoxu erməni dilində idi.

Xankəndi sovet dövründə, yəni XX əsrin 80-ci illərinin sonuna kimi Azərbaycanın inkişaf etmiş sənaye kompleksinə, neftçiyatına, təkmilləşdirilmiş infrastrukturuna malik şəhərlərindən idi. Xankəndidəki pedaqoji instituta yanaşı, müəllimləri təkmilləşdirəlmə institutu, tarix-diyarşünaslıq muzeyi, konsert zalı, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının Qarabağ filialı, mədəniyyət sarayı, idman meydançası, istirahət parkı, istirahət evi, mahnı və rəqs ansambli, satış, ictimai-iaşə müəssisələri və digər mədəni-məişət obyektləri fəaliyyət göstərmişdir.

Sovet hakimiyyəti illərində Xankəndi yeni sənaye mərkəzləri yaradıldı. Burada həm yüngül sənaye, həm də yeyinti sənayesi inkişaf etdirildi. Xankəndi sənaye müəssisələri bölgənin ümumi sənaye məhsullarının 60 faizini verirdi. Qarabağ İpək Kombinatı, Xankəndi Ayaqqabı Fabriki, tikmə fabriki, xalça emalatxanası, şərab zavodları, süd və ot kombinatları, kiremid, kərpic, əhəng zavodları, taxta-şalban, inşaat materialları, kəsicilərlə zavodları, yağ zavodu, elektrik avadanlıqları istehsalı zavodu, avtomobil təmiri və asfalt-beton zavodları, sənaye, istehsalat və tədris istehsalat kombinatları, elektrik şəbəkəsi və digər obyektlər Xankəndidə yaradılmış sənaye sahələri idi.

Xankəndidə yuxarıda adıçəkilən sənaye müəssisələrinin xammal mənbələri Qarabağ ərazisindəki tükənməz xammal ehtiyatları hesabına

ödənilirdi. Belə ki, Xankəndi ipək istehsalına görə Azərbaycanın ikinci mərkəz hesab olunurdu. Respublikada ipəkçilik sənayesi məhsullarının təxminən 25 faizi Xankəndinin payına düşürdü. Eyni zamanda sovet dövründə respublikada istehsal olunan ayaqqabının beşdəbiri Xankəndi Ayaqqabı Fabrikində istehsal olunurdu. Xankəndi Süd Kombinatında da istehsalat qurur şübdə hazır layan yeganə sex işləyirdi.

İkinci Qarabağ müharibəsi: Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası, suverenliyinin bərqərar olması

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mühüm beynəlxalq tədbirlərdə dəfələrlə Ermənistanın işğalçı siyasətini ifşa edərək təcavüzkarın faşist ideologiyası yürütdüyünü və terrorizmi dövlət səviyyəsində dəstəklədiyini bütün dünyaya bəyan etmiş, xüsusilə son 20 ildə Azərbaycan diplomatiyasının səyləri nəticəsində münaqişənin həlli ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurası, Qoşulmama Hərəkatı, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası və s. beynəlxalq təşkilatların sənədləri problemlərin həllinə müvafiq hüquqi baza yaratdı.

Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Ermənistanın işğal altında olan Azərbaycan torpaqlarını azad etmək üçün Azərbaycan Ordusunun sentyabrın 27-də Qarabağda başladığı genişmiqyaslı və uğurlu əks-hücum əməliyyatları nəticəsində noyabrın 9-dək 5 şəhər, 4 qəsəbə və 286 kənd işğaldan azad edildi. Azərbaycan Vətən müharibəsinin 44 günü ərzində beynəlxalq hüquq prinsiplərini, xüsusilə BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsini rəhbər tutub öz ərazilərini azad etmək hüququndan istifadə edərək uğurlu və genişmiqyaslı əks-hücum əməliyyatları həyata keçirdi. Nəticədə, Azərbaycan dövləti 2020-ci il oktyabrın 4-də Cəbrayıl şəhərinin, 17-də Füzuli şəhərinin, 20-də Zəngilan şəhərinin, 25-də Qubadlı şəhərinin işğalçılardan azad olunması ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi və 27 il yerinə yetirilməmiş qalan 874 və 884 sayılı qətnaməni özü icra etdi.

2020-ci il noyabrın 8-i isə Azərbaycan tarixinə ön əhəmiyyətli gün kimi yazıldı. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusu tarixi, mədəni və strateji əhəmiyyətli malik, Qarabağın tacı olan Şuşa şəhərinin işğalçılardan azad etdi. Bu, 44 gün içərisində aparılan uğurlu əks-hücum əməliyyatlarının sırasında ön mühüm tarixi hadisə və böyük hərbi qələbə oldu. Azərbaycanın hərbi-diplomatik uğurları, xüsusilə strateji əhəmiyyətli Şuşa şəhərinin azad edilməsi müharibənin sonrakı gedişinə, eləcə də tələyinə ciddi təsir göstərdi və hər bəyində olduğu kimi, diplomatiya meydanında da uğurlarını şərtləndirdi.

Azərbaycanın hərbi-diplomatik qələbəsi ilə nəticələnən 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində noyabrın 20-də Ağdamın və 25-də isə Kəlbəcərin işğaldan azad edilməsi 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli Bəyanatın müvafiq maddəsinin yerinə yetirilməsini, eləcə də münaqişənin hərbi-siyasi həllini müəyyən etmişdir. Bununla yanaşı, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi və 27 il yerinə yetirilməmiş qalan, eləcə də işğalçı qüvvələrin Azərbaycan Respublikasının Kəlbəcər və Ağdam rayonlarından çıxmasını nəzərdə tutan 822 və 853 sayılı qətnamələr də məhz Azərbaycanın şərt-

ləri ilə icra edildi. Bunun davamı olaraq üçtərəfli Bəyanatın müvafiq maddəsinə əsasən, Ermənistan silahlı qüvvələrinin 2020-ci il dekabrın 1-dən Laçın rayonundan çıxması Azərbaycanın hərbi-diplomatik uğurlarının nəticəsi kimi qiymətləndirilir.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan Ordusu sentyabrın 27-dən Ermənistanın hərbi təcavüzünə cavab olaraq, 30 ildən artıq işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək üçün genişmiqyaslı əks-hücum əməliyyatları həyata keçirilməklə yanaşı, düşmənin bu illər ərzində yaratdığı "yenilməzlik" mifologiyasını da tamamilə dağıtdı. Bununla yanaşı, Prezident İlham Əliyevin xarici kütləvi informasiya vasitələrinə verdiyi çoxsaylı müsahibələri Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünün, 30 ildən artıq yürütdüyü işğalçı siyasətinin, xüsusilə müharibə cinayətlərinin mahiyyətini açmaq üçün bütün region üçün yaratdığı ciddi təhdidləri, davam edən hərbi əməliyyatlarla bağlı tarixə, beynəlxalq hüquqa və ədalətə əsaslanaraq tutarlı argumentlər üzərində qurulan aydın, montajlı fikirləri, ölkəmizin haqlı mövqeyinin konkret faktlarla dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında müstəsna rol oynadı. Həmçinin bu müsahibələrdə informasiya məkanında da düşmənin yalan üzərində qurulmuş təbliğat məşinənə ağır zərbə vurdu və Ermənistanın təcavüzkar siyasətinin, eləcə də onun himayədarlarının ifşa olunması ilə nəticələndi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 2021-ci il fevralın 26-da mətbuat konfransında Dağlıq Qarabağın statusu məsələsinə də nöqtə qoyaraq bildirdi ki, Ermənistan və erməni xalqına yanlış vədlər vermək lazım deyil, onları bu günə salın səbəblərdən biri də məhz o idi, xülyla idi, iddia idi, əsassız istəklər idi. Bu istəklərə rəvaca verən bəzi xarici ölkələrin siyasətçiləri də erməni xalqının və rəzil duruma salınmasında öz rolunu oynadılar: "Status haradadır, onu hər kəs bilir. Hesab edirəm ki, Ermənistan və erməni xalqı üçün bu məsələ nə qədər az dilo götürilsə, o qədər də yaxşı olar. Ona görə status məsələsi, ümumiyyətlə, gündəlikdən çıxmaladı. Ona görə statusla bağlı hesab edirəm ki, əgər kimsə bu gün bu məsələni qaldırırsa, sülhə yox, qarşıdurmaya daha çox xidmət göstərir". Hər zaman, xüsusilə, Münhen Təhlükəsizlik Konfransında bəyan etdiyi kimi, Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın əzəli torpağı olduğunu diqqətə çatdırılan dövlət başçısı vurğuladı ki, faktiki olaraq biz bu gün, ümumiyyətlə, Dağlıq Qarabağ ifadəsini də işlətməməliyik və Qarabağ aralı-dağlı Azərbaycanı ayrılmaz hissəsidir.

2023-cü il sentyabrın 19-20-də Azərbaycan apardıqı lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində həm ərazi bütövlüyünü, həm də suverenliyini bərpə edərək Cənubi Qafqaz regionunda sülhün bərqərar olması üçün əsaslı zəmin yaratdı. 2023-cü il oktyabrın 15-i daha bir şərafətli gün kimi tarixə düşdü. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev Ağdərədə, Xocalıda, Əsgəranda, Xocavənddə və Xankəndidə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaldı.

Nəticədə, İkinci Qarabağ müharibəsi son yuz ildə şərafət və qəhrəmanlıq salnaməsi kimi Azərbaycan tarixinə yazıldı. Bu gün üçrəngli müqəddəs bayrağımız Azərbaycanın bütün işğaldan azad edilmiş ərazilərində - Cəbrayıl, Füzulidə, Zəngilanda, Qubadlıda, Kəlbəcərdə, Laçında, Ağdamda, Şuşada, Xocavənddə, Hadrutda, Ağdərədə, Xocalıda və Xankəndidə qürurla dalğalanır.

Elçin ƏHMƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının "Qarabağ İrsini Araşdırma Mərkəzi"nin rəhbəri, professor, siyasi elmlər doktora